

Kaynak Yoksa İlerleme de Yok

Max Wyss
Çeviren: Elçin Yılmaz
ODTÜ Felsefe Bölümü Öğrencisi

Nature'da şimdiye kadar yapılan deprem öndeyi çalışmalarına ilgili tartışmaya olan katılım açıkça gösterdi ki, deprem kırklarının nasıl başladığı ve öndeyilenebileceği konusuna daha başlamamışız bile. Bu durum sorunun güçlüğünden ve bu konuları araştırarak iyi bir programın olmamasından kaynaklanmaktadır. Andrew Michael'in dediği gibi, deprem öndeyi araştırmaları için ayrılan fon ABD'de sismoloji için ayrılanın sadece çok küçük bir kısmı. Zaten astronomi gibi diğer disiplinlere oranla sismolojiye çok az kaynak ayrılıyor.

Geçtiğimiz yüzyıl boyunca büyük çabaları

Bu tartışmanın katılımcılarının bazılarının da belirttiği gibi, deprem kırklarının fiziği, yer kabuğunun değişimi ve deprem öndeyi olanaklılığı konusunda daha işin başındayız. Aynı zamanda, birçok kabuksal parametrenin ilişkili bilgiyi içerebileceğine, ama genel olarak hiçbirinin kabul edilmediğine ve bunlardan herhangi birinin güvenilir deprem öndeyisine izin vereceğine dair ne-redeyse hiç kanıt olmadığına dikkat çekildi.

Geller yine abartmaya devam ediyor: "Geçtiğimiz yüz yıl boyunca ve özellikle 1960'tan beri, varsayımsal habercileri bulabilmek için büyük çabalar harcandı ve hepsi başarısız oldu." *Geophysical Journal International*'da yayınlanan son makalesinde bu güçlü söylem kesinlikle kabul edilemezdi, çünkü bu dergide yayınlanacak makaleler gözden geçirilir. Gerçek şu ki, 1960'ların ortalarına kadar öndeyi araştırması üzerine hiçbir ayrıntılı plan yapılmadı ve hiçbir plana da izin verilmedi. 1970'lerden önce hiç öndeyi programı yoktu ve 1970'lerin ortalarındaki kısa etkinlik dalgasından sonra, ABD'deki ve Avrupa'daki fonlar tükendi. Deprem kırkları ya da öndeyileri üzerine çalışan bizler, NSF'ye veya USGS'ye "deprem öndeyi-

si" ifadesiyle araştırma teklifi götürüp, araştırma için kaynak istediğimizde, deneyimlerimize dayanarak, bu fonun kesinlikle sağlanmayacağını biliyoruz.

Hiç şüphem yok ki, eğer öndeyi araştırmasında yüksek kalite kontrolünü garanti etmezsek ve astrofiziksel araştırmayla karşılaştırılabilir ölçüde kaynak sağlamayı başaramazsak, depremleri öndeyileme konusunda hiçbir ilerleme sağlayamayacağız.

Deprem öndeyisinin tanımı

Ian Main'in "planlanmış tahliye" anlamına gelen "deprem öndeyisi" tanımı kabul edilemez, çünkü sosyal bilimciler tahliyelerin faydadarı çok zarar getirebileceği konusunda uyarıyorlar ve kabul edilen bir tanımı da zaten var. Geçerli bir deprem öndeyisi aşağıdakileri kesin olarak tanımlayan her ifadedir:

- yer +/- belirsizlik
- boyut +/- belirsizlik
- oluşum zamanı +/- belirsizlik
- yerine getirilen öndeyinin olasılığı.

Birçok değişik tüketici çeşidi (bireyler, bürokrattar, devlet daireleri, sigorta şirketleri ve diğer şirketler, polis ve itfaiye) olduğundan, büyük çapta belirsizlik içeren öndeyiler ilgi görmez. Tüketici, bir öndeyinin faydalı olup olmadığına belirsizliklere bakarak karar ve-

rebilir. Sigorta şirketleri ve eski binaları sağlamlaştırma konusunda karar verenler, kısa-erimli doğru öndeyilerden- se, uzun-erimli ve büyük belirsizliklerin olduğu öndeyilerle ilgilenirler.

Mühendislik çözümü yeterli değil

Emlak müteahhilleri, nükleer reaktör ve yüksek baraj inşaatçıları dışında herkes, depreme dayanıklılığı garanti eden katı kurallara göre inşaat yapmak konusunda hemfikirdir. Ancak, insanların büyük çoğunluğu önümüz- deki elli yıl boyunca, bugün varolan ve gevşek kurallar yürürlükteyken yapılan binalarda yaşayacak ve çalış-acak. Üzücü bir gerçek de şu ki; dünyanın birçok bölge- sinde bu binaları sağlamlaştırarak para yok. Dolayısıyla,

kısa-erimli öndeyiler kadar, uzun- ve orta-erimli öndeyiler de önlem almak için teşvik edicidir ve eğer başlanabilir- se ve doğru bilime dayanıp sorumluluğun bilincinde ola- rak duyurulursa insanlara büyük yarar sağlar.

Eğer mevcut deprem, başlangıç süreci bilgisi dene- yimli araştırmacıların bu tartışmadaki gibi derin düşünce farklılıklarını sürdürürebilmelerine olanak verecek kadar za- yıfsa şu anda yapılmayan büyük bir araştırma çabasına şiddetle ihtiyacımız var demektir.

Kaynak

Nature Debates, www.nature.com

